

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.016.01.2020

Renata Dębińska
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy
ul. Ogrodowa 9, 85-043 Bydgoszcz

W Bydgoszczy

Wpływ dnia	21. 12. 2020	5766
Nr	J. Chętko EK 4	

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębińska

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/041 Pomoc udzielana rodzinom zastępczym przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy ¹ , ul. Ogrodowa 9, 85-043 Bydgoszcz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Renata Dębińska, Dyrektor MOPS ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Organizacja pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.2. Realizacja zadań przypisanych koordynatorom.3. Formy i efekty pomocy udzielanej przez koordynatorów rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2020 r. Dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dowody sporządzone przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Jolanta Szydłowska-Hęsiak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/171/2020 z 14 października 2020 r.

(akta kontroli str.1)

¹ Dalej: „MOPS” lub „organizator rodzinnej pieczy zastępczej”.

² Od 1 sierpnia 2011 r.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą MOPS zapewniał rodzinom zastępczym opiekę posiadających wymagane kwalifikacje koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, którzy prawidłowo wywiązywali się z obowiązków wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁵.

Organizator zatrudniał ich zgodnie z tą ustawą, właściwie zorganizował ich pracę i umożliwił udział w szkoleniach zapewniających podnoszenie kwalifikacji oraz korzystanie z poradnictwa zawodowego i superwizji. Przestrzegany był ustawowy limit 15 rodzin przypadających na jednego koordynatora.

Koordynatorzy rzetelnie realizowali przypisane im zadania, udzielając rodzinom zastępczym pomocy w zakresie spraw związanych z wychowaniem i edukacją dzieci, funkcjonowaniem i zdrowiem rodziny, a także wspierając pełnoletnich wychowanków tych rodzin. Dla wszystkich dzieci pozostających w pieczy zastępczej opracowywane były, dostosowane do ich sytuacji, plany pomocy dziecku, które w miarę potrzeb odpowiednio modyfikowano. Koordynatorzy uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach, na których dokonywano oceny sytuacji dzieci.

Wszystkim rodzinom zastępczym zapewniono możliwości korzystania z uprawnień wynikających z ustawy o pieczy zastępczej oraz udział w różnego rodzaju spotkaniach i uroczystościach sprzyjających integracji rodzin.

Udzielana przez koordynatorów pomoc przynosiła wymierne efekty, które wykazywane były w sporządzanych przez nich corocznych sprawozdaniach.

Stwierdzone w trakcie kontroli niewyegzekwowanie przez Dyrektora MOPS sprawozdania z efektów pracy od jednego z koordynatorów, nie miało wpływu na prawidłowość lub efekty wykonania zadań koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej

1.1 Koordynatorzy w strukturze organizacyjnej jednostki oraz wewnętrzne procedury pomocy rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka⁷ oraz ułatwienia w dotarciu do miejsca zamieszkania rodzin zastępczych i rdd

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 821, dalej: „ustawa o pieczy zastępczej”.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Dalej: „rdd”.

Opis stanu
faktycznego

1.1.1 MOPS był organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Gminy Miasta Bydgoszczy⁸. Zadania z tym związane wynikające z ustawy o pieczy zastępczej, uwzględnione w regulaminie organizacyjnym MOPS⁹, realizowała wyodrębniona komórka organizacyjna, tj. Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej¹⁰. W Dziale tym zatrudnieni byli m.in. koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Ich umiejscowienie w strukturze organizacyjnej MOPS odpowiadało przypisanym im zadaniom.

(akta kontroli str. 2-5)

1.1.2 W MOPS wprowadzono wewnętrzne rozwiązania obejmujące organizację, sposób wykonywania i dokumentowania zadań realizowanych przez koordynatora, w formie tzw. *Teczki Koordynatora*¹¹. Zawierała ona m.in.: opis czynności wykonywanych przez koordynatorów, zasady współpracy z rodzinami zastępczymi, w tym częstotliwość kontaktów z nimi (nie rzadziej niż raz w miesiącu), wytyczne do sporządzania planów pomocy dziecku oraz sposób dokumentowania wykonanej pracy i wzory podstawowych dokumentów¹². Wzory te opracowane zostały w ten sposób, że oprócz funkcji służącej ujednoczeniu dokumentacji wskazywały również metodologię pracy z rodziną w konkretnym obszarze¹³.

(akta kontroli str. 55-100)

W DRPZ zatrudniono specjalistów, tj. trzech psychologów i jednego pedagoga, którzy na bieżąco zajmowali się rozwiązywaniem newralgicznych problemów zgłaszanych przez koordynatorów. W ramach proponowanej pomocy specjaliści oferowali wsparcie psychologiczne dzieci i rodziców zastępczych, pomoc w rozwiązywaniu zgłaszanych trudności natury pedagogicznej, wychowawczej i opiekuńczej, uczestnictwo w grupie wsparcia, szkolenia psychoedukacyjne oraz indywidualne spotkania z rodzinami zastępczymi, dziećmi i koordynatorami.

(akta kontroli str. 37)

W MOPS opracowane zostały także wzory dokumentów sprawozdawczych z bieżącej działalności koordynatorów¹⁴. Przygotowywali oni miesięczne raporty z wykonanych zadań¹⁵, które przekazywali (do każdego piątego dnia miesiąca za miesiąc poprzedni) wyznaczonemu przez kierownika DRPZ pracownikowi monitorującemu pracę koordynatorów¹⁶. Wszystkie niezgodności stwierdzane w raportach zgłaszane były kierownikowi DRPZ i wyjaśniane na bieżąco w rozmowach z koordynatorami. Z czynności tych nie była prowadzona odrębna pisemna dokumentacja.

⁸ Wyznaczony zarządzeniem nr 79/11 Prezydenta Miasta Bydgoszczy z 3 listopada 2011 r.

⁹ W okresie objętym kontrolą w MOPS obowiązywał regulamin organizacyjny wprowadzony następującymi zarządzeniami Dyrektora: nr 26/2015 z 30 kwietnia 2015 r. (zmieniony zarządzeniami nr 25/2016 z 12 maja 2016 r., nr 32/2016 z 29 czerwca 2016 r., nr 10/2017 z 30 stycznia 2017 r. i nr 31/2017 z 30 czerwca 2017 r.) i nr 89/2018 z 4 grudnia 2018 r. (zmieniony zarządzeniami nr 26/2019 z 7 maja 2019 r., nr 58/2019 z 31 lipca 2019 r., z nr 19/2020 z 28 lutego 2020 r. i nr 32/2020 z 30 marca 2020 r.).

¹⁰ Dalej: „DRPZ”.

¹¹ „Teczka Koordynatora” została opracowana w 2012 r., w latach następnych znajdujące się tam dokumenty były udoskonalane lub tworzone nowe w zależności od potrzeb, biorąc pod uwagę zmieniające się przepisy. Narzędzie to nie zostało wdrożone wewnętrznymi przepisami.

¹² M.in.: karta rodziny zastępczej, karta dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej, karta wizyt w środowisku, plan pomocy dziecku, Indywidualny plan usamodzielniania, zgłoszenie dziecka do Ośrodka Adopcyjnego, wzory pism do przedszkoli/szkół, protokół ze spotkania z rodziną, wniosek o objęcie opieką koordynatora, brak zgody na objęcie opieką koordynatora.

¹³ Wzory były na bieżąco aktualizowane i zmieniane tak, aby spełniały standardy ustawowe.

¹⁴ Wzory tych dokumentów znajdują się w *Teczce Koordynatora*.

¹⁵ Struktura raportu zakłada krótki opis realizowanego zadania oraz datę wykonania zadania w stosunku do poszczególnych rodzin zastępczych.

¹⁶ Jeden z psychologów zatrudniony w DRPZ.

Wprowadzono także kartę pracy koordynatora¹⁷, w której opisywał on wykonaną pracę z rodziną oraz kartę spotkań z rodziną dokumentującą wejścia w środowisko¹⁸. Raz do roku¹⁹ koordynatorzy sporządzali sprawozdanie z efektów swojej pracy²⁰, które przedkładane były do zapoznania kierownikowi DRPZ.

(akta kontroli str. 37-38, 77-83, 101-110)

W związku z pandemią COVID-19 w MOPS opracowane zostały procedury, instrukcje oraz wytyczne dotyczące procedowania w takich warunkach oraz zabezpieczenia zarówno osób przebywających w pieczy, jak i pełniących zadania jej koordynatorów²¹.

(akta kontroli str. 39-40, 43-54)

1.1.3 W MOPS wprowadzono rozwiązania w zakresie warunków pracy koordynatorów z rodzinami zastępczymi oraz rdd. Na terenie DRPZ wyodrębnione zostały dwa oddzielne pokoje, wykorzystywane m.in do spotkań z rodzinami zastępczymi, rodzinami biologicznymi oraz rozmów z dziećmi. W celu zapewnienia swobodnego korzystania z komunikacji miejskiej, co miesiąc doładowywana była dla każdego koordynatora Bydgoska Karta Miejska²². Zastępca Dyrektora MOPS ds. Pieczy Zastępczej, Pomocy Rodzinie i Osobom Niepełnosprawnym²³ wskazała, że w wyjątkowych sytuacjach koordynatorzy mają możliwość skorzystania z samochodu służbowego. Dodała, że każdy przyjęty do pracy koordynator otrzymuje od pracodawcy służbowy telefon komórkowy.

(akta kontroli str. 40-41, 169-173)

1.2 Spełnianie przez zatrudnianych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wymogów ustawowych oraz przestrzeganie przez organizatora formy i stanu zatrudnienia koordynatorów

1.2.1 W okresie objętym kontrolą w MOPS zatrudnionych było łącznie 20 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Wszyscy spełniali wymagania określone w ustawie o pieczy zastępczej w zakresie wykształcenia (art. 78 ust 1 pkt 1)²⁴ oraz posiadania władzy rodzicielskiej, wypełniania obowiązku alimentacyjnego²⁵ i niekaralności za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe (art. 78 ust. 1 pkt 2-4)²⁶.

(akta kontroli str. 11)

¹⁷ Karta znajduje się w aktach rodziny lub w aktach dziecka, jeżeli są one prowadzone odrębnie np. w zawodowych rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka.

¹⁸ Podczas wizyt rodzina zastępcza potwierdza podpisem wejście koordynatora.

¹⁹ Nie później niż do 31 stycznia każdego roku.

²⁰ Forma dowolna - brak opracowanego wzoru.

²¹ W związku z zaistniałą sytuacją w trosce o bezpieczeństwo pracowników i podopiecznych m. in.: wyjścia środowiskowe zostały ograniczone do niezbędnego minimum (zalecono kontakty za pomocą środków komunikacji elektronicznej), wprowadzono reżim sanitarny, pracownicy zostali wyposażeni w niezbędne środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki, płyny/żele do dezynfekcji), wprowadzono w pełnym lub ograniczonym zakresie czasowym pracę zdalną (w sytuacji, gdy ze względu na rodzaj wykonywanej pracy jest to możliwe), a z uwagi na ograniczenie liczby osób w komunikacji miejskiej wprowadzono ruchomy czas przyjazdu i wyjścia z ośrodka dla pracowników poruszających się komunikacją miejską, ustalono procedurę regulującą zasady kontaktów dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi na terenie MOPS, liczba spotkań została ograniczona do jednego dziennie w z góry określonych godzinach, w trakcie spotkań obowiązywał nakaz noszenia maseczek przez wszystkich uczestników spotkania, poinformowano rodziców biologicznych o bezwzględnym zakazie przynoszenia dla dzieci jakichkolwiek upominków.

²² Uprawniająca do przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego organizowanego przez Miasto Bydgoszcz.

²³ Dalej: „Zastępca Dyrektora MOPS”.

²⁴ 18 koordynatorów posiadało wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, dwóch na kierunku psychologia.

²⁵ W przypadku, gdy taki obowiązek wynikał z tytułu egzekucyjnego.

²⁶ Spełnienie wymagań wskazanych w art. 78 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o pieczy zastępczej koordynatorzy potwierdzali składając stosowne oświadczenia.

1.2.2 Zgodnie z art. 79 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej wszyscy koordynatorzy zostali zatrudnieni w ramach stosunku pracy w systemie zadaniowego czasu pracy²⁷. W zawartych z koordynatorami porozumieniach wskazano m.in.: czas pracy na wykonywanie powierzonych zadań²⁸ oraz dni tygodnia i godziny wykonywania zadań w siedzibie MOPS. Nie ustalano godzinowego wymiaru na wykonywanie powierzonych zadań, ani czasu przypadającego na pomoc i wsparcie poszczególnych rodzin zastępczych. Szczegółowe zadania koordynatorów określono w formie pisemnej w zakresach czynności, obowiązków i uprawnień. Ich przyjęcie pracownicy potwierdzili podpisem. Zadania te były zbieżne z ustawowymi zadaniami koordynatora określonymi w art. 77 ustawy o pieczy zastępczej oraz regulaminem organizacyjnym MOPS. Realizację wykonanych zadań koordynatorzy dokumentowali w kartach pracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej²⁹.

(akta kontroli str. 119-128)

Dla zapewnienia wsparcia dla rodzin zastępczych/rdd w sytuacji korzystania przez koordynatorów z dłuższych zwolnień lekarskich i innych nieprzewidzianych sytuacji, opracowany został w MOPS system zastępstw. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że rodziny zastępcze/rdd są informowane o dłuższych urlopach opiekującego się nimi koordynatora i o danych koordynatora zastępującego, który pozostaje do ich dyspozycji oraz o możliwości bezpośredniego kontaktu telefonicznego z DRPZ. W sytuacjach kryzysowych podczas nieobecności koordynatora rodziny mają możliwość skorzystania dodatkowo ze wsparcia psychologa/pedagoga współpracującego z nieobecnym koordynatorem. W przypadku dłuższej nieobecności koordynatora (długotrwałe zwolnienie chorobowe) zatrudniane są nowe osoby na podstawie umowy na zastępstwo.

(akta kontroli str. 41)

1.2.3 W poszczególnych latach objętych kontrolą (wg stanu na koniec 2018 r., 2019 r. i 2020 r. - I połowa) w MOPS zatrudnionych było odpowiednio 13, 14 i 15 koordynatorów. Pracę na stanowisku koordynatora w okresie objętym kontrolą rozpoczęło łącznie siedmiu koordynatorów (czterech w 2018 r., dwóch w 2019 r. i jeden w 2020 r.), a zakończyło łącznie pięciu koordynatorów (czterech w 2018 r. i jeden w 2019 r.). Wskaźnik fluktuacji koordynatorów w ww. okresie wyniósł odpowiednio 0,3, 0,1 i 0.

(akta kontroli str. 11-12)

1.2.4 W latach 2018-2020 (I półrocze) na terenie Miasta Bydgoszczy funkcjonowało:

- według stanu na 31 grudnia 2018 r. łącznie 338 rodzin zastępczych, tym 14 zawodowych rodzin zastępczych³⁰, 84 niezawodowe rodziny zastępcze, 234 rodziny zastępcze spokrewnione i sześć rdd. W rodzinach tych przebywało łącznie 478 dzieci. Wsparciem koordynatorów otoczono łącznie 160 rodzin (47% wszystkich rodzin zastępczych), w tym 14 zawodowych rodzin zastępczych³¹ (100% zawodowych rodzin zastępczych), 34 niezawodowe rodziny zastępcze (40% niezawodowych rodzin zastępczych), 106 rodzin

²⁷ Według stanu na dzień 30 czerwca 2020 r. z 15 koordynatorów: 10 było zatrudnionych na czas nieokreślony, a czterech na czas określony i jeden w ramach umowy o pracę zawartej na zastępstwo.

²⁸ Nieprzekraczający osiem godzin na dobę w godzinach od 7 do 21, przeciętnie 40 godzin tygodniowo, przeciętnie w pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym 12 miesięcznym okresie rozliczeniowym.

²⁹ Opisanym w punkcie 1.1.2 niniejszego wystąpienia.

³⁰ W tym dziewięć zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i trzy zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

³¹ W tym dziewięć zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i trzy zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

zastępczych spokrewnionych (45% rodzin zastępczych spokrewnionych) i sześć rdd (100% rdd);

- według stanu na 31 grudnia 2019 r. łącznie 330 rodzin zastępczych, w tym 15 zawodowych rodzin zastępczych³², 80 niezawodowych rodzin zastępczych, 231 rodzin zastępczych spokrewnionych i cztery rdd. W rodzinach tych przebywało łącznie 479 dzieci. Wsparciem koordynatorów otoczono łącznie 182 rodziny (55% wszystkich rodzin zastępczych), w tym 15 zawodowych rodzin zastępczych³³ (100%), 42 niezawodowe rodziny zastępcze (53%), 121 rodziny zastępcze spokrewnione (52%) i cztery rdd (100%);
- według stanu na 30 czerwca 2020 r. łącznie 329 rodzin zastępczych, w tym 17 zawodowych rodzin zastępczych³⁴, 80 niezawodowych rodzin zastępczych, 228 rodzin zastępczych spokrewnionych i cztery rdd. W rodzinach tych przebywało łącznie 475 dzieci. Wsparciem koordynatorów otoczono 185 rodzin zastępczych (56% wszystkich rodzin zastępczych), w tym 17 zawodowych rodzin zastępczych³⁵ (100%), 36 niezawodowych rodzin zastępczych (45%), 128 rodzin zastępczych spokrewnionych (56%) i cztery rdd (100%).

Pozostałe rodziny (z dłuższym stażem lub takie, które nie wniosowały o przydzielenie koordynatora) znajdowały się pod opieką pracowników Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej³⁶, którzy wykonywali zadania koordynatora wynikające z ustawy o pieczy zastępczej³⁷.

(akta kontroli str. 6-7, 10, 131-132)

Pod opieką każdego z koordynatorów zatrudnionych w MOPS w kontrolowanym okresie znajdowało się nie więcej niż łącznie 15 rodzin zastępczych lub rdd³⁸.

(akta kontroli str. 11)

W okresie objętym kontrolą odnotowano jeden przypadek rezygnacji rodziny ze współpracy z koordynatorem. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że powodem rezygnacji był przede wszystkim brak dobrej komunikacji pomiędzy rodziną a koordynatorem. Rodzina uznała, że koordynator był zbyt autorytarny w stosunku do niej. Dodała, że mimo próby rozwiązania konfliktu przez kierownika DRPZ rodzina zrezygnowała ze współpracy z tym koordynatorem, jednocześnie wyrażając chęć dalszej współpracy z inną osobą³⁹.

(akta kontroli str. 116-117)

³² W tym dziewięć zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i trzy zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

³³ W tym dziewięć zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i trzy zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

³⁴ W tym 10 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i cztery zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

³⁵ W tym 10 zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i cztery zawodowe rodziny zastępcze specjalistyczne.

³⁶ Dalej: „ROPS”.

³⁷ Zarządzeniem nr 33/2015 Dyrektora MOPS z 22 czerwca 2015 r. wyznaczono pracowników ROPS w Bydgoszczy do wykonywania zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

³⁸ W 2018 r. pod opieką jednego koordynatora pozostawało od pięciu do 15 rodzin zastępczych/rdd, a w 2019 r. i w I półroczu 2020 r. od sześciu do 15 rodzin zastępczych/rdd (według stanu na koniec każdego okresu).

³⁹ Rodzinie przydzielony został inny koordynator.

1.3 Zapewnienie przez organizatora możliwości podnoszenia kwalifikacji oraz korzystania z poradnictwa zawodowego i superwizji przez koordynatorów pieczy zastępczej

1.3.1 Koordynatorzy zatrudnieni w MOPS, zgodnie z zapisami art. 77 ust. 5 ustawy o pieczy zastępczej, podnosili swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w szkoleniach. W okresie objętym kontrolą organizator rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 76 ust. 4 pkt 14a ww. ustawy, zapewnił dostęp do 16 szkoleń⁴⁰, w których udział wzięło łącznie 14 koordynatorów. Zakresy szkoleń obejmowały m.in. wdrażanie nowych narzędzi w pracy koordynatora; metodyki prowadzenia pracy z: rodzinami zastępczymi, dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej i wybranymi grupami rodzin/dzieci; obowiązujących przepisów; ochrony danych osobowych; przepisów bhp. Przeciętnie na jednego koordynatora przypadało sześć dni szkoleń.

(akta kontroli str. 13-19)

Na bieżąco prowadzona była przez kadrę zarządzającą analiza potrzeb szkoleniowych koordynatorów⁴¹. W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród 16 koordynatorów zatrudnionych w MOPS, 63% (10 osób) potwierdziło, że w ciągu ostatnich 3 lat pracodawca zasięgał opinii na temat zapotrzebowania na szkolenia (sześciu koordynatorów, którzy odpowiedzieli, że w ciągu ostatnich 3 lat pracodawca nie zasięgał opinii na temat zapotrzebowania na szkolenia, wskazało na krótki staż pracy). Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że koordynatorzy mieli możliwość zgłaszania swoich preferencji szkoleniowych bezpośrednio przełożonemu, a także wyboru konkretnych tematów szkoleń. Dodała, że decyzja o wyborze konkretnego szkolenia podejmowana była w oparciu o analizę potrzeb oraz możliwości finansowe MOPS.

(akta kontroli str. 41-42)

1.3.2 Organizator rodzinnej pieczy zastępczej zapewnił koordynatorom wsparcie mające na celu zapobieganie zjawisku wypalenia zawodowego, co było zgodne z art. 77 ust. 6 ustawy o pieczy zastępczej. W okresie objętym kontrolą w szkoleniach z tego zakresu uczestniczyło łącznie 16 koordynatorów: z superwizji skorzystało 11 koordynatorów (w tym jedna dwukrotnie), a 13 koordynatorów uczestniczyło w szkoleniu z zakresu komunikacji interpersonalnej⁴².

(akta kontroli str. 13-19)

W przeprowadzonym przez NIK anonimowym badaniu ankietowym wśród 16 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnionych w MOPS, ośmiu (50%) określiło ofertę szkoleniową zapewnianą przez MOPS, jako niewystarczającą, w tym pięciu ankietowanych wskazało także na większe potrzeby w zakresie superwizji lub innej formy wsparcia pracowników. Odnosząc się do tych wyników Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że uwzględniając możliwości finansowe MOPS proponowana oferta szkoleń jest zróżnicowana i stosunkowo bogata. Dodała, że są obszary, w których pracownicy z powodzeniem mogą stosować metodę samodoskonalenia. Odnosnie do superwizji wskazała, że w 2018 r. organizator rodzinnej pieczy zastępczej zapewnił pracownikom udział w superwizji indywidualnej, w której brali udział wszyscy zatrudnieni koordynatorzy, za wyjątkiem osób przebywających w tym czasie na urlopie. Dodała, że w przypadkach trudnych

⁴⁰ Dwa z nich, które miały odbyć się w I połowie 2020 r. zostały odwołane z powodu COVID-19.

⁴¹ W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród 16 koordynatorów 63% (10 osób) potwierdziło, że w ciągu ostatnich 3 lat pracodawca zasięgał opinii na temat zapotrzebowania na szkolenia (sześciu koordynatorów, którzy odpowiedzieli, że w ciągu ostatnich 3 lat pracodawca nie zasięgał opinii na temat zapotrzebowania na szkolenia, wskazało na krótki staż pracy).

⁴² Z czterech koordynatorów, który nie brali udziału w tego typu szkoleniach jeden zakończył pracę w okresie objętym kontrolą (w 2018 r.), a trzech pracę w tym okresie rozpoczęło (dwóch w 2019 r. i jeden w 2020 r.)

koordynator może liczyć na pomoc zatrudnionych w DRPZ specjalistów i ma możliwość korzystania w miarę potrzeb z tzw. „superwizji wewnętrznej”. Osoba odpowiedzialna za bezpośrednią koordynację pracy koordynatorów jest psychologiem i wielokrotnie pomaga w rozwiązywaniu trudnych sytuacji.

(akta kontroli str. 151-153, 202-203)

1.4 Rozwiązania organizacyjne dotyczące finansowania pracy koordynatorów

Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2018-2019 było dofinansowywane z budżetu państwa⁴³. Dofinansowanie było przyznawane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej⁴⁴ na podstawie corocznie ogłaszanych programów *Asystent Rodziny i Koordynator Pieczy Zastępczej*⁴⁵.

Dane zawarte w składanych przez MOPS wnioskach o dofinansowanie kosztów zatrudnienia koordynatorów oraz w sprawozdaniach z realizacji zadania dofinansowanego z *Programu*, były zgodne z danymi dotyczącymi liczby koordynatorów oraz rodzin objętych ich opieką, jak również spełniały warunki zapewnienia odpowiedniego wkładu własnego.

(akta kontroli str. 129-130)

Koszt zatrudnienia koordynatorów w MOPS w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniósł:

- w 2018 r. 602,9 tys. zł, w tym 384,3 tys. zł (63,7%) stanowiły środki własne, a 218,6 tys. zł (36,3%) środki z *Programu*;
- w 2019 r. 778,8 tys. zł, w tym 552,1 tys. zł (70,9%) stanowiły środki własne, a 226,7 tys. zł (29,1%) środki z *Programu*;
- w I połowie 2020 r. 426,2 tys. zł (100% stanowiły środki własne).

Dane te były zgodne z kosztami wynikającymi z ewidencji księgowej.

(akta kontroli str. 20)

1.5 Sprawozdawczość z efektów działalności koordynatorów pieczy zastępczej

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 7 ustawy o pieczy zastępczej, do końca stycznia każdego roku objętego kontrolą, składali organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej sprawozdania z efektów pracy. Sprawozdania za 2018 r. nie złożył jeden z koordynatorów zatrudniony do 31 grudnia 2018 r. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zostały opisane w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 393-752)

W DRPZ nie został opracowany wzór przedmiotowego sprawozdania, jego forma była dowolna i inna w przypadku każdego z koordynatorów⁴⁶. Objęte analizą sprawozdania za lata 2018-2019 zawierały podsumowanie wykonywanej w danym roku działalności, w szczególności informacje na temat: liczby rodzin pozostających pod opieką koordynatora, danych dotyczących przebywających w nich dzieci, stosowanych metod pracy z rodziną zastępczą (rozpoznanych/zaobserwowanych

⁴³ Art. 247 ust. ustawy o pieczy zastępczej.

⁴⁴ Dalej: „MRPiPS”.

⁴⁵ Dalej: „Program”.

⁴⁶ Część sprawozdań zawierała szczegółowy opis każdej rodziny, z którą koordynator współpracował w danym roku, w części w ogólnie wskazywano liczbę rodzin i wykonaną z nimi pracę oraz pozostałe podejmowane w danym roku działania.

problemach, celach, zrealizowanych zadaniach, efektach pracy), podejmowanych przez koordynatora działaniach⁴⁷, przeprowadzonych szkoleniach kandydatów na rodziny zastępcze oraz innej aktywności podjętej w roku objętym sprawozdaniem (organizowanie warsztatów dla rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w pieczy zastępczej, organizowanie spotkań integracyjnych dla rodzin, udział w szkoleniach zapewniających podnoszenie kwalifikacji zawodowych). Przedstawiając w sprawozdaniach efekty swojej pracy koordynatorzy wskazywali m.in. na: poprawę w zakresie współpracy rodziny z koordynatorem, rozpoczęcie przez dziecko terapii psychologicznej, poprawę w zakresie zachowania dzieci, zorganizowanie korepetycji, zapewnienie zajęć rewalidacyjnych, poprawę wyników w nauce, korzystanie ze wsparcia psychologa, poprawę relacji z rodzicami biologicznymi, rozwiązanie sytuacji konfliktowych w rodzinie, korzystanie z oferty zajęć/szkoleń/spotkań organizowanych w MOPS.

Nie stwierdzono znaczących rozbieżności pomiędzy sprawozdaniami poszczególnych koordynatorów, które mogłyby wskazywać na różnice w efektywności ich pracy oraz obciążeniu zadaniami.

Zawarte w sprawozdaniach informacje związane z realizacją zadań przez koordynatorów⁴⁸ były zgodne z danymi zawartymi w zbadanej dokumentacji dotyczącej ośmiu rodzin objętych opieką koordynatora⁴⁹ oraz danymi zawartymi w sprawozdaniach MOPS dla MRPiPS.

(akta kontroli str. 753-754)

Sprawozdania przedkładane były do zapoznania kierownikowi DRPZ, która wyjaśniła, że nie mają one charakteru narzędzia nadzoru nad koordynatorem. Dodała, że koordynator bezpośrednio współpracuje z rodziną i dzieckiem w miejscu ich zamieszkania, według własnego uznania i własnej koncepcji pracy, współdziałając przy tym z innymi instytucjami pracującymi na rzecz tej rodziny i dziecka (np. kurator, szkoła, przedszkole). Koordynator bierze zatem odpowiedzialność za podjęte działania na rzecz rodziny, gdyż sam te działania planuje i ocenia efekty swojej pracy przekazując je organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej w formie sprawozdania.

(akta kontroli str. 182-183)

1.6 Kontrole realizacji zadań przeprowadzane u organizatora pieczy zastępczej

1.6.1 Kontrola nad MOPS, jako organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi prowadzącymi rodzinne domy dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, zgodnie z art. 38b ust 1 ustawy o rodzinnej pieczy zastępczej, została przypisana do obowiązków Biura ds. Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Bydgoszczy⁵⁰. W okresie objętym kontrolą, pracownicy tego Biura, na podstawie upoważnień wydanych przez Prezydenta Miasta Bydgoszczy, przeprowadzili łącznie cztery kontrole⁵¹. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji zadań wykonywanych przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

⁴⁷ M.in. liczba udzielonych porad i przygotowanych planów pomocy, udział w posiedzeniach zespołu ds. oceny sytuacji dziecka, prowadzenie dokumentacji pracy z rodzinami zastępczymi, kontakty ze szkołami, Ośrodkami Pomocy Społecznej, sądami, pomoc w planowaniu usamodzielniania wychowanków, itp.

⁴⁸ W zakresie liczby rodzin zastępczych, okresów przebywania dziecka w pieczy zastępczej, wieku dzieci, napływu i odpływu dzieci z tych rodzin.

⁴⁹ Dwoch rodzin zastępczych spokrewnionych, dwóch rodzin zastępczych niezawodowych, dwóch rodzin zastępczych zawodowych (w tym jednej pełniącej funkcje pogotowia rodzinnego i jednej zawodowej rodziny zastępczej specjalistycznej) i dwóch rdd (dobór celowy – rodziny najdłużej objęte opieką koordynatorów).

⁵⁰ Zgodnie z zarządzeniem nr 628/2015 Prezydenta Miasta Bydgoszczy z dnia 3 grudnia 2015 r.

⁵¹ Trzy w 2019 r. i jedną w 2020 r.

(akta kontroli str. 28-29, 32, 33)

1.6.2 W roku 2019 kontrolę w MOPS, zgodnie z art. 186 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej, przeprowadził także Wojewoda Kujawsko-Pomorski. Przedmiot kontroli obejmował realizację zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej oraz zatrudnianie pracowników realizujących zadania z ww. ustawy z wymaganymi kwalifikacjami. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in.: nieuwzględnienia w regulaminie organizacyjnym MOPS w zakresie obowiązków DRPZ zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej zapewnienia koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz nieuwzględnienia w zakresach czynności koordynatorów wszystkich zadań wynikających z art. 77 ust. 3⁵². Wydane przez Wojewodę zalecenia pokontrolne w tym zakresie zostały przez MOPS zrealizowane w wyznaczonym terminie⁵³.

(akta kontroli str. 23-26, 30-32)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dyrektor MOPS nie wyegzekwowała od jednego z koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, który z dniem 1 stycznia 2019 r. zakończył pracę na tym stanowisku⁵⁴, sprawozdania z efektów pracy za 2018 r. wskazanego w art. 77 ust. 3 pkt 7 ustawy o pieczy zastępczej. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że koordynator, który nie przedstawił sprawozdania za rok 2018 miał problemy z realizacją części zadań na zajmowanym stanowisku. Wskazała, że problemy te związane były w dużym stopniu z brakiem umiejętności dokumentowania swojej pracy. Z pracownikiem przeprowadzono rozmowy tzw. dyscyplinujące (zarówno kierownik DRPZ jak i Zastępca Dyrektora odpowiedzialny za pieczę zastępczą). Na początku grudnia 2018 roku pracownikowi powierzono realizację innych zadań zgodnie z posiadanymi przez niego kompetencjami (oddelegowanie). Pracownik był na bieżąco informowany przez przełożonego o konieczności składania miesięcznych raportów z wykonanych zadań oraz sprawozdania z efektów pracy za poprzedni rok, miał więc świadomość konieczności złożenia corocznego sprawozdania z efektów pracy koordynatora, mimo tego nie wywiązał się z ustawowego obowiązku. Dodała, że koordynator faktycznie już w miesiącu grudniu nie wykonywał swoich zadań z uwagi na oddelegowanie do innych zadań w MOPS. Wobec faktu oddelegowania nie podjęto innych działań w stosunku do pracownika celem wyegzekwowania ustawowego obowiązku, jakim jest złożenie sprawozdania z efektów pracy.

(akta kontroli str. 135-136)

Koordynator wyjaśnił natomiast, że przyczyną nieprzedstawienia sprawozdania było niewykonywanie faktycznych zadań koordynatora w całym okresie sprawozdawczym roku 2018, wskutek oddelegowania od 20 grudnia 2018 r. do innych obowiązków, na podstawie ustnego polecenia przełożonego. Dodał, że nie otrzymał polecenia sporządzenia cząstkowego sprawozdania, a także nie został poinformowany o potrzebie udzielenia wsparcia osobie przejmującej wykonywane dotychczas obowiązki.

⁵² Nie uwzględniono pkt. 1 tj. obowiązku udzielania pomocy rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rdd w realizacji zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej.

⁵³ Zarządzeniem nr 32/2020 Dyrektora MOPS z 30 marca 2020 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego MOPS wprowadzono wskazane zmiany w regulaminie organizacyjnym MOPS oraz rozszerzono zakresy czynności koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

⁵⁴ Osoba zatrudniona była na stanowisku koordynatora od 4 kwietnia 2014 r. do 31 grudnia 2018 r. i z dniem 1 stycznia 2019 r. została przeniesiona na inne stanowisko w MOPS.

(akta kontroli str. 211-214)

NIK zauważa, że przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej jest jednym z ustawowych zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i tym samym nie jest przygotowywane na polecenie przełożonych. Powyższego zaniechania nie może też tłumaczyć niewykonywanie faktycznych zadań koordynatora przez kilkanaście dni w roku, za który składane jest sprawozdanie, w szczególności w sytuacji, gdy nie doszło do przekazania informacji o dotychczasowej pracy osobie przejmującej opiekę nad rodzinami.

OCENA CZĄSTKOWA

Organizator prawidłowo umiejscowił koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w strukturze organizacyjnej MOPS. W okresie objętym kontrolą stanowiska koordynatorów zajmowały osoby spełniające wymagania ustawowe, a organizator zatrudniał ich na podstawie form prawnych przewidzianych ustawą o pieczy zastępczej. Mimo niestabilność zatrudnienia w 2018 r. utrzymujący się od 2019 r. niski wskaźnik fluktuacji pozwala na budowę poczucia stabilności u wspieranych rodzin. W organizacji pracy koordynatorów organizator przestrzegał ustawowego limitu do 15 rodzin zastępczych/rdd przypadających na jednego koordynatora. Mimo, że Dyrektor MOPS zapewniała koordynatorom możliwość korzystania z licznych szkoleń zapewniających podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz udziału w superwizji, to jednak zdaniem koordynatorów ich wymiar był nieadekwatny do ich potrzeb. Stwierdzone w trakcie kontroli niewyegzekwowanie przez Dyrektora MOPS sprawozdania z efektów pracy od jednego z koordynatorów, nie miało wpływu na właściwą organizację pracy osób zatrudnionych na tych stanowiskach.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Realizacja zadań przypisanych koordynatorom

1.1 Wyznaczenie koordynatora

2.1.1 Organizator prawidłowo wyznaczał koordynatorów dla poszczególnych podmiotów pieczy zastępczej. Każdorazowo uwzględniał: limit rodzin, specyfikę i stopień trudności pracy koordynatora z daną rodziną (np. współpraca z zawodowymi rodzinami zastępczymi pełniącymi funkcje pogotowia rodzinnego - sprawy interwencyjne, ciągła rotacja dzieci lub rodziny z licznym rodzeństwem) oraz doświadczenie zawodowe i kwalifikacje posiadane przez osobę mającą rozpocząć pracę z daną rodziną zastępczą.

W MOPS w okresie objętym kontrolą, mimo nieopracowania wewnętrznych dokumentów określających procedury postępowania przy przydzielaniu koordynatorów do rodzin, ustaliła się praktyka współpracy z nowoutworzonymi rodzinami zastępczymi/rdd. Zastępca Dyrektora MOPS podała, że po ustanowieniu rodziny zastępczej przez sąd lub po zawarciu umowy na prowadzenie rodzinnego domu dziecka kierownik DRPZ wyznacza koordynatora, który kontaktuje się z rodziną i udaje się na pierwszą wizytę w środowisko⁵⁵. Podczas tej wizyty koordynator szczegółowo informuje rodzinę o możliwości podjęcia współpracy z koordynatorem i wyjaśnia, że w przypadku jej nie podjęcia zostanie wyznaczona inna osoba, z którą rodzina będzie zobligowana współpracować (art. 77 ust. 1a ustawy o pieczy zastępczej). Wskazała, że jeśli rodzina akceptuje objęcie opieką przez tego konkretnego koordynatora, to wypełnia ona wniosek o jego

⁵⁵ Koordynator wyznaczony przez kierownika do pierwszego kontaktu z rodziną to zawsze osoba, która ma potencjalną możliwość objęcia opieką rodziny, z którą się kontaktuje (nie ma jeszcze pod opieką 15 rodzin).

przydzielenie⁵⁶, wyrażając tym samym zgodę na współpracę⁵⁷. Wyjaśniła, że zasięganie opinii o koordynatorze u rodzin zastępczych przed objęciem ich wsparciem ma miejsce podczas pierwszej wizyty wyznaczonego koordynatora w środowisku, z uwagi na fakt, że część rodzin w momencie ustanowienia przez sąd nie ma wiedzy o funkcjonującym systemie oraz nie zna poszczególnych koordynatorów i sposobów ich pracy. Dodała, że jeśli w toku współpracy rodziny z przydzielonym koordynatorem okazuje się, że rodzina nie jest zadowolona z owej współpracy organizator podejmuje działania, aby wyjaśnić zgłaszane problemy i przydziela innego koordynatora⁵⁸.

W okresie objętym kontrolą nie występowały przypadki nieuwzględnienia wniosku rodziny o przydzielenie koordynatora ani przypadki decyzji odmownych objęcia wsparciem rodzin zastępczych. Każda rodzina, która złożyła wniosek o objęcie opieką koordynatora, została takim wsparciem objęta.

(akta kontroli str. 98-100, 113-116, 215-311)

W anonimowych ankietach przesłanych do NIK przez osiem rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora⁵⁹ w większości z nich (87,5%) wskazano, że MOPS nie zasięgał opinii rodziny przed wyznaczeniem koordynatora. Odnosząc się do tych odpowiedzi Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że wynikają one z tego, że rodziny nie zostały wprost poinformowane, że pierwsze spotkanie z koordynatorem, który ma podjąć współpracę z daną rodziną i na którym wypełniają wniosek o jego przydzielenie, jest „zasięgnięciem” opinii MOPS o tym koordynatorze.

(akta kontroli str. 157, 379-380)

W anonimowych ankietach przesłanych do NIK przez rodziny zastępcze nieobjęte opieką koordynatora⁶⁰, jako główny powód niewystępowania o objęcie rodziny opieką koordynatora rodziny wskazały, że nie potrzebują takiej pomocy w związku z pełnoletnością wychowanków lub brakiem problemów wychowawczych.

(akta kontroli str. 167-168)

2.1.2 W związku z zakończeniem pracy na stanowisku koordynatora w okresie objętym kontrolą łącznie pięciu osób, w przypadku 55 rodzin zastępczych/rdd objętych ich wsparciem, nastąpiła zmiana koordynatora współpracującego z daną rodziną⁶¹.

(akta kontroli str. 196)

1.2 Plany pomocy dziecku

2.2.1 Zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej, do zadań koordynatora należy przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku, gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku. W okresie objętym kontrolą koordynatorzy prawidłowo wywiązywali się z tego obowiązku. W MOPS opracowano wzór planu, wymogi w zakresie jego

⁵⁶ W zbadanej dokumentacji każdej z ośmiu rodzin objętych opieką koordynatora, znajdowały się wnioski o objęcie opieką koordynatora.

⁵⁷ W MOPS opracowano wzory wniosków o objęcie opieką koordynatora (odrębny dla zawodowych rodzin zastępczych/rdd i dla niezawodowych rodzin zastępczych/spokrewnionych rodzin zastępczych) i wzór oświadczenia o braku zgody na objęcie opieką koordynatora.

⁵⁸ Odnotowany w okresie objętym kontrolą jeden przypadek rezygnacji rodziny ze współpracy z koordynatorem opisano w punkcie 1.2.4 niniejszego wystąpienia.

⁵⁹ Ankiety skierowano do 20 rodzin korzystających ze wsparcia koordynatora, odesłało je osiem rodzin.

⁶⁰ Ankiety skierowano do 20 rodzin nieobjętych wsparciem koordynatora, odesłało je sześć rodzin.

⁶¹ Łącznie 46 rodzin zastępczych/rdd zostało objętych opieką nowozatrudnionych koordynatorów, a dziewięć rodzin objętych wsparciem koordynatorzy, pod opieką których znajdowało się mniej niż 15 rodzin.

sporządzenia⁶² oraz wyznaczono termin trzech miesięcy na jego przygotowanie. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że jest to termin umowy i ma wyłącznie charakter porządkowy. Dodała, że początkowo na sporządzenia planu koordynator miał miesiąc, jednak był to termin zbyt krótki na rzetelne poznanie rodziny i opracowanie planu.

(akta kontroli str. 117-118, 185-195, 215-311)

W zbadanych dokumentacjach ośmiu rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora stwierdzono, że dla każdego z dzieci umieszczonych w tych rodzinach opracowano plan pomocy dziecku⁶³. Szczegółowym badaniem objęto plany sporządzone dla 12 dzieci. W opracowaniu planów koordynatorzy współpracowali z asystentem rodziny, jeżeli został przydzielony rodzinie dziecka lub z pracownikiem socjalnym z miejsca zamieszkania rodziny. Wszystkie plany w okresie objętym kontrolą, sporządzone zostały według opracowanego wzoru, w terminie wskazanym w wewnętrznych wytycznych⁶⁴.

W planach określano: cel główny (powrót dziecka do rodziny biologicznej, umieszczenie dziecka w rodzinie przysposabiającej, zapewnienie długoterminowej opieki zastępczej lub przygotowanie dziecka do usamodzielnienia) oraz cele szczegółowe i działania w obszarach: [1] zdrowie i rozwój psychofizyczny, [2] edukacja, [3] rozwój zainteresowań, uzdolnień, pasji, [4] zaspokojenie potrzeb dziecka, w tym: emocjonalnych, socjalno-bytowych, społecznych oraz religijnych, [5] sytuacja opiekuńczo-wychowawcza (stosowanie odpowiednich do wieku metod wychowawczych np. nauka gospodarowania budżetem, wdrażanie do samodzielności, odpowiedzialności za siebie i innych), [6] praca z rodziną biologiczną dziecka (współpraca z instytucjami pracującymi z rodzicami dziecka) i relacje dziecka z rodziną biologiczną, [7] sytuacja prawna dziecka. Dla poszczególnych działań, dostosowanych każdorazowo do celu głównego pracy z dzieckiem, określano termin realizacji i osoby odpowiedzialne za ich wykonanie. Wskazane w badanych planach zadania dla koordynatora dotyczyły m.in. współpracy z: psychologiem, ROPS, pracownikiem socjalnym, szkołą; wspierania rodziny i dziecka, uregulowania i monitorowania sytuacji prawnej dziecka, umożliwienia spotkań dziecka z rodzicami biologicznymi na terenie DRPZ, a dla rodziny zastępczej m.in. zapewnienie: dziecku podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, utrzymanie optymalnego stanu zdrowia, informowanie o zauważalnych trudnościach, współpraca z psychologiem, zaspokojenie potrzeb socjalno-bytowych, emocjonalnych, edukacyjnych, podtrzymanie kontaktu z rodziną biologiczną.

(akta kontroli str. 215-311)

Plany były zindywidualizowane i dostosowane do sytuacji dziecka. Objęte badaniem m.in. trzy plany pomocy dziecku sporządzone dla dzieci przebywających w rdd wskazują, że w każdym w nich, w poszczególnych obszarach uwzględniano: wiek dziecka, jego rozwój psychofizyczny oraz sytuację zdrowotną (wszystkie dzieci wymagały leczenia specjalistycznego, w dwóch przypadkach wizyt kontrolnych w poradni kardiologicznej, w jednym wizyt kontrolnych u okulisty i rehabilitacji wzroku), indywidualne wymagania edukacyjne (w jednym przypadku rozpoczęcie edukacji przedszkolnej oraz nawiązanie i utrzymywanie prawidłowej współpracy z pracownikami przedszkola, w dwóch przypadkach podjęcie starań o przyjęcie dzieci do przedszkola). W obszarze zaspokojenia potrzeb dziecka brano pod uwagę

⁶² Dokumenty te zamieszczono w *Teczce Koordynatora*.

⁶³ W okresie objętym kontrolą wszystkie plany przygotowane zostały według opracowanego wzoru i w terminie określonym w wewnętrznych wytycznych MOPS w tym zakresie.

⁶⁴ W terminie 13, 37 i 52 dni od dnia przyjęcia dziecka do rodziny (w dwóch przypadkach przekroczone 30 dni).

potrzeby emocjonalne (nawiązywanie pozytywnych relacji pomiędzy opiekunem a dzieckiem, wzmacnianie tych relacji opartych na szczerości i zaufaniu, odpowiednie budowanie autorytetów), potrzeby społeczne i religijne (umożliwienie kontaktu z rówieśnikami, organizowanie ważnych dla dzieci uroczystości). W planowaniu działań w sferze opiekuńczo wychowawczej uwzględniano odpowiednie do wieku metody wychowawcze, wprowadzanie zasad związanych z nauką i zachowaniem, wdrażanie do samodzielności. Odpowiednio do sytuacji rodziny biologicznej planowano występowanie o aktualne opinie o sytuacji rodziców biologicznych, umożliwianie kontaktów z rodzicami biologicznymi, dziadkami lub innymi bliskimi osobami oraz monitorowanie wpływu tych kontaktów na funkcjonowanie dzieci.

(akta kontroli str. 1240-1254)

W zbadanych dokumentacjach ośmiu rodzin zastępczych nieobjętych opieką koordynatora⁶⁵ stwierdzono, że dla każdego z umieszczonych w nich dzieci opracowano plan pomocy dziecku. Szczegółowym badaniem objęto plany siedmiorga dzieci⁶⁶. Plany te przygotowane zostały⁶⁷ przez wyznaczonych do wykonywania zadań koordynatora pracowników ROPS we współpracy z asystentem rodziny, jeżeli został przydzielony rodzinie dziecka lub z pracownikiem socjalnym z miejsca zamieszkania rodziny. We wszystkich przypadkach plan pomocy określał cel główny: zapewnienie długotrwałej opieki zastępczej (pięć przypadków) i przygotowanie dziecka do usamodzielnienia (dwa przypadki)⁶⁸. Cele szczegółowe pracy dla pracownika wykonującego zadania koordynatora obejmowały m.in. wspieranie rodziny i dziecka, współpracę z psychologiem, pracownikiem socjalnym, stały kontakt ze szkołą, rozpoczęcie procesu usamodzielniania, a dla rodziny zastępczej to m.in.: utrzymanie optymalnego stanu zdrowia, zaspokojenie potrzeb socjalno-bytowych, emocjonalnych, prawidłowe realizowanie obowiązku szkolnego, wdrażanie do samodzielności, podtrzymanie kontaktu z rodziną biologiczną. Rodzaje działań każdorazowo dostosowane były do celu głównego pracy z dzieckiem. Plany były zindywidualizowane i ściśle odnoszące się do problemów i celów pracy z dzieckiem.

Nie istniały różnice pomiędzy planami pomocy dziecku przygotowanymi dla rodzin objętych wsparciem koordynatora a planami opracowanymi w rodzinach nieobjętych wsparciem.

(akta kontroli str. 321-368, 1185-1188, 1236-1238)

2.2.2 W okresie objętym kontrolą koordynatorzy uczestniczyli we wszystkich ocenach sytuacji dziecka dokonywanych przez organizatora pieczy zastępczej i zgodnie z wnioskami wynikającymi z tej oceny, modyfikowali odpowiednio plany pomocy dziecku.

W zbadanych dokumentacjach ośmiu rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora stwierdzono, że oceny przeprowadzane były nie rzadziej, niż co trzy miesiące w przypadku dzieci poniżej trzeciego roku życia oraz co pół roku w przypadku dzieci starszych⁶⁹. W związku z wnioskami wynikającymi z oceny sytuacji dziecka dziewięć planów pomocy dziecku zostało zmodyfikowanych.

(akta kontroli str. 215-311, 755-893)

⁶⁵ Dwóch niezawodowych rodzin zastępczych i sześciu spokrewnionych rodzin zastępczych (dobór celowy – rodziny najdłużej funkcjonujące na terenie Miasta Bydgoszczy).

⁶⁶ W jednym przypadku wychowanek pozostający w pieczy zastępczej w 2018 r. był już osobą pełnoletnią.

⁶⁷ Wszystkie plany sporządzone zostały przed okresem objętym kontrolą.

⁶⁸ Jeden z wychowanków w 2018 r. był już osobą pełnoletnią.

⁶⁹ Zgodnie z art. 131 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej.

Na podstawie dokumentacji ośmiu rodzin zastępczych nieobjętych opieką koordynatora ustalono, że we wszystkich ocenach sytuacji dzieci (dokonywanych w terminach wskazanych w art. 131 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej) uczestniczyli pracownicy ROPS wykonujący zadania koordynatora. Odpowiednio do wniosków wynikających z tych ocen w jednym przypadku dokonano modyfikacji planu pomocy dziecku.

(akta kontroli str. 321-368, 894-971)

W związku ze stanem zagrożenia epidemicznego w kraju od marca 2020 r. posiedzenia zespołów ds. oceny sytuacji dziecka przebywającego w rodzinnej pieczy zastępczej odbywały się⁷⁰ w minimalnym składzie członków⁷¹.

(akta kontroli str. 9)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Organizator prawidłowo wyznaczał koordynatorów do rodzin zastępczych, a w przypadku niezadowolenia rodziny ze współpracy z koordynatorem podejmował działania mające na celu wyjaśnienie zgłoszonego problemu i wyznaczał innego koordynatora. Opracowywane przez koordynatorów plany pomocy dziecku były zindywidualizowane i w miarę potrzeb odpowiednio modyfikowane. NIK pozytywnie ocenia także, że koordynatorzy uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach, na których dokonywano oceny sytuacji dziecka.

OBSZAR

3. Formy i efekty pomocy udzielanej przez koordynatorów rodzinom zastępczym i rodzinnym domom dziecka

Opis stanu
faktycznego

3.1 Wspieranie rodzin zastępczych i rdd w realizacji ich zadań

3.1.1 Na podstawie analizy dokumentacji łącznie 16 rodzin objętych opieką koordynatora oraz nieobjętych jego opieką ustalono, że w latach 2018-2020 (I połowa) koordynatorzy, a w stosunku do rodzin zastępczych nieobjętych opieką koordynatora pracownicy socjalni wykonujący te zadania, pomagali rodzinom zastępczym i prowadzącym rdd w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej określonych w art. 40 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej.

W następstwie działań podejmowanych przez koordynatorów rodziny objęte badaniem otrzymały skuteczne wsparcie w tym zakresie. Zdiagnozowane w dwóch niezawodowych rodzinach zastępczych łącznie trzy problemy: dwa w obszarze zapewnienia dziecku kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych⁷² (problemy w nauce oraz nadpobudliwość i problemy z emocjami) i jeden w obszarze zaspokojenia jego potrzeb: emocjonalnych, bytowych, rozwojowych, społecznych i religijnych⁷³ (zastrzeżenia koordynatora budził niewystarczający poziom higieny osobistej dziecka - opiekun zgłaszał bunt dziecka w tej sprawie oraz nieporządek

⁷⁰ W terminach wskazanych w art. 131 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej.

⁷¹ Bez udziału rodzin zastępczych, rodziców biologicznych i osób reprezentujących instytucje pracujące na rzecz dziecka i rodziny. Ocena dokonywana była na podstawie informacji z Ośrodka Pomocy Społecznej na temat aktualnej sytuacji rodziny biologicznej, ostatniej opinii ze szkoły/przedszkola/poradnia psychologiczno-pedagogicznej na temat sytuacji edukacyjnej, wychowawczej oraz sfery emocjonalnej i informacji zebranych od opiekunów zastępczych na temat aktualnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej.

⁷² Art. 40 ust. 1 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej.

⁷³ Art. 40 ust. 1 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej.

w mieszkaniu) zostały z powodzeniem rozwiązane. Zastosowane w pierwszym przypadku metody pracy z dzieckiem i rodziną oraz podjęte przez koordynatorów czynności polegały m.in. na: zwiększeniu częstotliwości wizyt w środowisku, monitorowaniu sytuacji szkolnej dziecka poprzez bezpośrednią pomoc koordynatora w odrabianiu zadań domowych, wykonywaniu przez niego wraz z dzieckiem ćwiczeń wspomagających nadrobienie zaległości, utrzymywaniu stałego kontaktu z wychowawcą, zapewnieniu dostępu do pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udziale dziecka w zajęciach wyrównawczych, motywowaniu opiekuna zastępczego do większego zaangażowania w opiekę nad dzieckiem oraz dopilnowywanie przez niego odrabiania zadań, zobowiązaniu opiekuna do codziennego kontrolowania przygotowania dziecka do zajęć, regularnego kontrolowania zapisów w e-dzienniku, stałego kontaktu z wychowawcą i regularnych wizyt w poradni pedagogiczno-psychologicznej. Działania te wpłynęły na poprawę wyników w nauce, zmniejszenie liczby niewłaściwych zachowań dzieci i polepszenie ich stanu emocjonalnego.

W odniesieniu do rozpoznanego w przypadku jednej z tych rodzin dodatkowego problemu z utrzymaniem higieny osobistej dziecka oraz czystości i porządku w mieszkaniu, działania koordynatora polegały m.in. na: wzmożonych kontrolach, często niezapowiedzianych, rozmowach z dzieckiem i opiekunem na temat higieny osobistej i porządku w najbliższym otoczeniu, monitoringu zachowań w tym zakresie, zobowiązaniu opiekuna do codziennych drobnych porządków i aktywowania dziecka do tych czynności, wdrażaniu nawyków higienicznych i dbania o garderobę dziecka. Systematyczna realizacja powyższych zadań skutkowałą rozwiązaniem problemu w tym obszarze.

Zaobserwowane przez koordynatorów trudności w realizacji przez rodziny zastępcze i rdd ich ustawowych zadań, były uwzględnione w planach pomocy dziecku i znajdowały odzwierciedlenie w sporządzanej przez nich dokumentacji pracy z rodziną. Zostały też opisane w sprawozdaniach z efektów pracy tych koordynatorów.

(akta kontroli str. 215-231)

Pozostałe rodziny zastępcze objęte opieką koordynatora nie wymagały, w okresie objętym kontrolą, pomocy w realizacji swoich zadań wynikających z pieczy zastępczej. Były to rodziny posiadające kilkuletnie doświadczenie⁷⁴ w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej i przez długi okres objęte opieką koordynatora⁷⁵. Rodziny te właściwie pełniły swoją rolę, a koordynatorzy nadzorowali wykonywanie przez nie ustawowych obowiązków.

(akta kontroli str. 232-311)

Z badania ankietowego przeprowadzonego w trakcie kontroli wśród rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora wynika, że:

- 25% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w rozwiązywaniu problemów wychowawczych dziecka, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 50% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, 12,5% jako „znakomite”, a 12,5% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;
- 42,9% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w zapewnieniu świadczeń zdrowotnych, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 14,3% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, 14,3% jako „znakomite”, a 28,6% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;

⁷⁴ Trzy zostały utworzone w 2012 r., dwie w 2014 r. i jedna w 2016 r.

⁷⁵ Okres wsparcia tych rodzin przez koordynatora wynosił od czterech do ośmiu lat.

- 28,6% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w zapewnieniu dziecku wykształcenia, nadrobienia braków szkolnych, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, a 71,4% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;
- 25% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w rozwoju uzdolnień i zainteresowań dziecka, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 12,5% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, a 62,5% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;
- 25% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w zaspokajaniu dziecku potrzeb emocjonalnych, bytowych, rozwojowych, społecznych i religijnych, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 37,5% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, 12,5% jako „znakomite”, a 25% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;
- 28,6% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w zapewnieniu dziecku ochrony przed arbitralną lub bezprawną integracją w jego życie prywatne, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 28,6% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, a 42,8% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie;
- 16,7% badanych rodzin oceniło wsparcie ze strony koordynatora w umożliwieniu dziecku kontaktu z rodziną biologiczną i innymi osobami bliskimi, jako „niewielkie” lub „dostateczne”, 16,7% jako „dobre” lub „bardzo dobre”, 50 jako „znakomite”, a 16,7% zadeklarowało, że nigdy nie otrzymało wsparcia w tym zakresie.

Wyniki ankiet wskazują także, że 75% rodzin oceniło pomoc i wsparcie niesione przez koordynatora, jako potrzebne i skuteczne, dla 12,5% pomoc ta była skuteczna w ograniczonym zakresie, natomiast 12,5% oceniło, że otrzymywana pomoc i wsparcie nie wpływają ani pozytywnie, ani negatywnie na realizację obowiązków rodziny zastępczej/rdd.

(akta kontroli str. 161-162, 166)

Na podstawie analizy działań podejmowanych przez pracowników socjalnych wykonujących zadania koordynatora wobec ośmiu rodzin zastępczych objętych badaniem ustalono, że w okresie objętym kontrolą pracownicy nie zidentyfikowali problemów dotyczących tych rodzin i umieszczonych w nich dzieci. Były to rodziny posiadające wieloletnie doświadczenie w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej⁷⁶ i właściwie realizowały przypisane im zadania. Pracownicy socjalni nadzorowali te czynności.

(akta kontroli str. 321-368)

3.1.2 W okresie objętym kontrolą rodziny zastępcze i rdd korzystały z przysługujących im uprawnień określonych z ustawy o pieczy zastępczej. Na podstawie analizy dokumentacji łącznie 16 rodzin (objętych opieką koordynatora i nieobjętych jego opieką) ustalono, że skorzystały one z:

- pomocy rodziny pomocowej⁷⁷ - cztery rodziny objęte opieką koordynatora;
- możliwości zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi⁷⁸ - trzy rodziny objęte opieką koordynatora;
- możliwości uzyskania porady w poradni psychologiczno-pedagogicznej lub w innej poradni specjalistycznej oraz podjęcie specjalistycznej terapii dla

⁷⁶ Wszystkie zostały utworzone przed 1 stycznia 2012 r.

⁷⁷ Art. 39 ust. 2 oraz art. 73, 74 i 75 ustawy o pieczy zastępczej.

⁷⁸ Art. 57 ustawy o pieczy zastępczej.

osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej⁷⁹ - dwie rodziny objęte opieką koordynatora;

- prawa do urlopu⁸⁰ - trzy rodziny objęte opieką koordynatora;
- możliwości udziału w grupie wsparcia⁸¹ - jedna rodzin objęta opieką koordynatora;
- poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego⁸², jak np. terapia małżeńska, możliwość skorzystania z superwizji – trzy rodziny objęte opieką koordynatora;
- szkoleń mających na celu podnoszenie kwalifikacji⁸³ - łącznie dziewięć rodzin w tym cztery rodziny nieobjęte opieką koordynatora.

(akta kontroli str. 215-311, 321-368)

3.1.3 Koordynatorzy odbywali wizyty w rodzinach zastępczych i rdd. W okresie objętym kontrolą odbywały się one, co najmniej jeden raz w miesiącu⁸⁴ (odwiedziny w miejscu zamieszkania rodziny zastępczej), a w szczególnych sytuacjach np. zaobserwowanych problemach rodziny lub nieprawidłowościach w wypełnianiu powierzonej funkcji wizytowanie środowiska odbywało się wg potrzeb i oceny koordynatora. Wskazaną częstotliwość wizyt potwierdziły wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród rodzin objętych wsparciem koordynatora.

(akta kontroli str. 159, 215-311)

Na podstawie zbadanej dokumentacji dotyczących ośmiu rodzin objętych opieką koordynatora stwierdzono, że w trakcie wizyt w rodzinach zastępczych i rdd koordynatorzy m.in.: rozmawiali z opiekunami zastępczymi, rozmawiali i bawili się z dziećmi, obserwowali zachowanie dzieci i relacje w rodzinie, sprawdzali czystość i porządek w domu, kontrolowali zeszyty szkolne, pomagali w odrabianiu zadań domowych, przeglądali dokumentację medyczną dzieci.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora 75% rodzin wskazało, że koordynator nigdy nie pomaga dzieciom w odrabianiu prac domowych, a 62,5% że bardzo rzadko lub rzadko bawi się z dziećmi. Z kolei 25% badanych ankietowo rodzin wskazało, że koordynator w czasie wizyt często lub bardzo często wypełnia dokumenty, a zdaniem 62,5% badanych zawsze rozmawia z dziećmi.

(akta kontroli str. 159-161, 215-311)

W przypadku rodzin nieobjętych wsparciem koordynatora odbywanie wizyt w środowisku zapewnił organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Na podstawie zbadanej dokumentacji dotyczącej ośmiu rodzin ustalono, że były one odwiedzane przez pracowników socjalnych wykonujących zadania koordynatora. Wizyty odbywały się średnio dwa, trzy razy w kwartale⁸⁵. W trakcie spotkań osoba wizytująca rodzinę m.in.: rozmawiała z opiekunem zastępczym na temat dziecka i ewentualnych problemach wychowawczych, zdrowotnych, związanych z nauką, itp., rozmawiała

⁷⁹ Art. 47 ust. 4 i art. 76 ust. 4 pkt 9 ustawy o pieczy zastępczej.

⁸⁰ Art. 69 i 76 ust. 4 pkt 17 ustawy o pieczy zastępczej.

⁸¹ Art. 76 ust. 4 pkt 6 ustawy o pieczy zastępczej.

⁸² Art. 76 ust. 4 pkt 14 ustawy o pieczy zastępczej.

⁸³ Art. 76 ust. 4 pkt 5 ustawy o pieczy zastępczej.

⁸⁴ W okresie od kwietnia do czerwca 2020 r. z uwagi na sytuację epidemiczną w kraju wizyty w środowisku zostały zawieszane; koordynatorzy utrzymywali kontakty telefoniczne z rodziną zastępczą.

⁸⁵ W okresie od kwietnia do czerwca 2020 r. z uwagi na sytuację epidemiczną w kraju wizyty w środowisku zostały zawieszane; pracownicy utrzymywali z rodzinami zastępczymi kontakty telefoniczne.

z dzieckiem, obserwowwała funkcjonowanie rodziny i wzajemne relacje pomiędzy opiekunem a dzieckiem.

(akta kontroli str. 321-368)

Wszystkie wizyty w rodzinach zastępczych/rdd były dokumentowane w kartach pracy koordynatora/pracownika socjalnego wykonującego zadania koordynatora i kartach spotkań z rodziną.

(akta kontroli str. 998-1056, 1097-1112, 1122-1127, 1168-1173, 1194-1200)

3.1.4 W ramach wspierania rodzin zastępczych i rdd koordynator lub organizator rodzinnej pieczy zastępczej współpracował z podmiotami zewnętrznymi. W okresie objętym kontrolą współpraca ta obejmowała głównie kontakty ze szkołą, z której pozyskiwane były informacje i opinie na temat funkcjonowania dzieci w szkole, ich zachowania, postępów w nauce, występujących problemów i trudności w edukacji oraz Ośrodkami Pomocy Społecznej, w których zasięgał informacji na temat aktualnej sytuacji rodziny biologicznej. Wsparciem w tym zakresie objętych zostało łącznie 13 rodzin⁸⁶, których dokumentacja objęta została szczegółowym badaniem.

(akta kontroli str. 215-311, 321-368)

Na podstawie sporządzonych za lata 2018-2019 sprawozdań z efektów pracy ustalono, że koordynatorzy współpracowali także z sądami, przede wszystkim w zakresie wydawania opinii dotyczącej możliwości powrotu dziecka pod opiekę rodziców wskazanej w art. 47 ust. 6 ustawy o pieczy zastępczej oraz przygotowania opinii o konieczności uregulowania sytuacji prawnej dziecka po upływie 18 miesięcy od chwili umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, jeśli sytuacja rodziców dziecka nie uległa zmianie, wskazanej w art. 47 ust. 7 tej ustawy. Brali też udział w posiedzeniach sądowych dotyczących dzieci z rodzin zastępczych, o których informowani byli przez sąd rodzinny.

(akta kontroli str. 204, 393-752)

3.2 Zapewnienie rodzinie zastępczej dostępu do specjalistycznej opieki

W realizacji ustawowych zadań rodziny zastępcze i rdd otrzymywały wsparcie ze strony koordynatora lub organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że koordynatorzy współpracują w tym zakresie z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, kadrą pedagogiczną szkoły, poradniami zdrowia psychicznego, terapeutami i psychologami. Dodała, że organizator rodzinnej pieczy zastępczej zapewnia dostęp do uzyskania ww. pomocy poprzez zatrudnienie w DRPZ trzech psychologów i pedagoga.

(akta kontroli str. 203-204)

Na podstawie badań dokumentacji łącznie 16 rodzin objętych opieką koordynatora oraz nieobjętych jego opieką ustalono, że ze wsparcia w zakresie zapewnienia dostępu do opieki psychologicznej, w okresie objętym kontrolą, skorzystały dwie rodziny⁸⁷. W obu przypadkach była to pomoc długookresowa i rodziny miały dostęp do tej pomocy przez cały okres, kiedy istniała taka potrzeba.

(akta kontroli str. 215-231)

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród rodzin zastępczych objętych opieką koordynatora 42,9 % badanych wskazało, że koordynator nie zapewnił

⁸⁶ Siedem rodzin objętych opieką koordynatora i sześć rodzin nieobjętych opieką koordynatora.

⁸⁷ Obie objęte opieką koordynatora.

rodzinie pomocy w dostępie do opieki specjalistycznej, a 57,1%, że nie było takiej potrzeby.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród rodzin zastępczych nieobjętych opieką koordynatora 50% badanych wskazało, że pomocy w dostępie do specjalistycznej opieki udzielił MOPS.

(akta kontroli str. 159, 168)

3.3 Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej

W Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Bydgoszczy na lata 2018-2020⁸⁸ przewidziano między innymi takie działania jak: [1] organizowanie szkoleń i warsztatów podnoszących umiejętności i kwalifikacje opiekunów zastępczych w tym kompetencje opiekuńczo – wychowawcze, [2] organizowanie warsztatów dla dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, [3] organizowanie grup wsparcia, [4] organizowanie systemu wsparcia w formie rodzin pomocowych, [5] organizowanie wsparcia w formie wolontariatu, [6] zapewnienie pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, (konsultacje indywidualne), [7] integracja rodzin zastępczych i rdd. Przewidziane formy wsparcia były adresowane do wszystkich rodzin zastępczych i odpowiadały potrzebom wynikającym z dokumentacji rodzin objętych badaniem⁸⁹.

(akta kontroli str. 140-141)

Dla każdego z zadań przewidzianych w programie rozwoju pieczy określono wartości wskaźników realizacji⁹⁰ i oczekiwane rezultaty. Na podstawie sprawozdań z efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej za lata 2018-2019 sporządzonych przez MOPS⁹¹ ustalono, że wszystkie zadania przyjęte w planie zostały zrealizowane.

(akta kontroli str. 141-145)

Nie zostały jednak osiągnięte oczekiwane rezultaty w zakresie wsparcia w formie wolontariatu. Zastępca Dyrektora MOPS wyjaśniła, że w latach 2018-2019 odbyły się dwa profesjonalne szkolenia dla pozyskanych wolontariuszy. Przeszkolono łącznie dziewięciu wolontariuszy, którzy współpracowali w roku 2018 z trzema rodzinami zastępczymi. Podała, że objęcie większej liczby rodzin zastępczych wsparciem wolontariusza było utrudnione z powodu rezygnacji większej części przeszkolonych osób ze współpracy. Dodała, że koordynatorzy rozeznawali potrzeby rodzin w tym zakresie i zainteresowanie rodzin wolontariatem było niewielkie.

(akta kontroli str. 137-139, 146-148)

⁸⁸ Przyjętego uchwałą nr LIX/1282/18 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 kwietnia 2018 r., dalej: „program rozwoju pieczy”.

⁸⁹ Analiza dokumentacji łącznie 16 rodzin zastępczych wykazała, że dziewięć z nich korzystało ze szkoleń organizowanych przez MOPS, jedna brała udział w grupie wsparcia, dwie korzystały z indywidualnych porad psychologicznych, cztery korzystały z rodzin pomocowych, trzy z zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi, dziewięć uczestniczyło w organizowanych spotkaniach integracyjnych.

⁹⁰ Tj.: liczba przeprowadzonych w roku szkoleń/warsztatów, liczba rodzin/dzieci uczestniczących w szkoleniach/warsztatach, liczba grup wsparcia, liczba rodzin objętych wsparciem rodzin pomocowych/ wolontariuszy, liczba udzielonych porad/konsultacji, liczba spotkań/imprez integracyjnych.

⁹¹ Sprawozdanie za 2018 r. zostało przyjęte uchwałą Nr IX/138/19 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 27 marca 2019 r. (http://bip.mopsbydgoszcz.pl/userfiles/file/uchwaly_rady_miasta/IX_138_19.pdf - dostęp 14 grudnia 2020 r.), sprawozdanie za 2019 r. ze względu na sytuację epidemiczną w kraju nie zostało przyjęte w drodze uchwały – 25 lutego 2020 r. przygotowany został projekt uchwały w tej sprawie.

3.4 Skargi na pracę koordynatorów

W okresie objętym kontrolą do MOPS wpłynęło sześć skarg na pracę koordynatorów⁹². Przedmiotem czterech skarg (złożonych przez biologicznego ojca przebywającego w areszcie śledczym) było: nieprzekazywanie przez koordynatora informacji na temat dziecka pozostającego w rodzinie zastępczej biologicznemu ojcu dziecka, odmowa udostępnienia i wykonania kserokopii akt sprawy dziecka przebywającego w pieczy zastępczej biologicznej matce dziecka, niewłaściwego postępowania koordynatora i braku zapewnienia opieki medycznej dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej – wszystkie uznane zostały za bezzasadne. Pozostałe dwie skargi dotyczyły niewłaściwego (zdaniem skarżących – rodziców biologicznych) postępowania koordynatora, który zezwolił na kontakt dzieci przebywających w pieczy zastępczej z rodziną (siostrą biologicznego ojca dzieci i jej partnerem) bez zgody Sądu Rodzinnego na takie widzenie oraz niewłaściwego (zdaniem skarżącej – matki biologicznej) postępowania koordynatora, który utrudnia kontakt poprzez widzenia z dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej – skargi uznane zostały za bezzasadne.

(akta kontroli str. 375-376)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Koordynatorzy, a w stosunku do rodzin zastępczych nieobjętych opieką koordynatora pracownicy socjalni wykonujący te zadania, skutecznie wspierali rodziny zastępcze i rdd w realizacji przez nie zadań ustawowych. Rodzinom zastępczym zapewniono możliwości korzystania z uprawnień wynikających z tej ustawy. W latach 2018-2019 organizator rodzinnej pieczy zastępczej zrealizował założenia przyjęte w programie rozwoju pieczy zastępczej dla Miasta Bydgoszczy na lata 2018-2020. Rozpatrzył też wszystkie skargi na koordynatorów złożone do niego przez rodziny zastępcze.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

Wyegzekwowanie złożenia przez koordynatora sprawozdania z efektów pracy za 2018 r.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

⁹² Pięć w 2018 r. (w tym cztery złożone przez tę samą osobę) i jedna w 2019 r. Do 30 czerwca 202 r. do MOPS nie wpłynęła żadna skarga w tym zakresie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

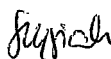
pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 15 grudnia 2020 r.

Kontroler
Jolanta Szydłowska-Hęsiak
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p. o. Dyrektor
Tomasz Sobecki

.....
podpis

